

RESUMS

CONFERÈNCIES I PONÈNCIES

Joan Veny i Clar, *Llengua i territori en l'obra de Verdaguer*

S'analitzen alguns aspectes relatius al reflex del territori en la llengua de Verdaguer, centrada en el seu lèxic. La seva passió col·lectora de paraules, mots primer del seu espai osonenc i després d'altres comarques, especialment les pirinenques, —cosa que el va fer esdevenir un precursor de la dialectologia— té un objectiu clarament literari. Els dialectalismes incorporats en la seva obra literària són objecte de selecció, tot negligint els mots més locals : n'assagem una tipologia en aquest estudi. Verdaguer va fonamentar el seu model de llengua en el català parlat en àrees rurals incontaminades, seleccionat amb criteris de bon gust i enriquit amb alguns elements de la tradició escrita.

Pere Ramírez Molas, *Estructures rítmiques a la prosa de Verdaguer*

La recerca d'estructures rítmiques a la prosa pot orientar-se vers les variacions dels elements fònics, lexicals o logicosintàctics integrats en segments de discurs esparsos o organitzats en períodes. Poden ser objectes d'estudi: a) els elements mètrics de naturalesa no prosaica; b) les alternances d'intensitat vocàlica que configuren les cadenes fòniques, especialment a la fi del període o dels seus membres (ritme de les clàusules); c) els fenòmens de progressió quantitativa o semàntica del discurs acumulatiu (lleï dels membres creixents); d) la composició dels períodes integrats per estructures sintàctiques paral·leles (isocòlon). Les possibles tasques de la recerca són naturalment moltes més, i es podrien estendre a l'inici dels períodes, la jerarquia i la funció ordenadora de les pauses, les variacions emfàtiques introduïdes al discurs per mitjà d'exclamacions, interrogacions soltes o encadenades, etc. Un estudi complet del ritme de la prosa verdagueriana exigiria, doncs, un instrumentari molt més ric i una investigació molt més minuciosa que la que nosaltres hem emprès aquí. Tant de bo vingués algú a cantar *con miglior plectro*.

Amadeu Viana, *L'aigua i l'incomprensible. Argumentació i retòrica a L'Atlàntida*

La recerca pragmàtica pot aportar informació des d'un altre angle sobre el discurs i l'argumentació subjacent de la literatura verdagueriana. En el present treball, la indagació sobre la perspectiva de l'orientació (els díctics) toponímica i geogràfica a *L'Atlàntida* ens ajuda a entendre les valoracions discursives i les pressuposicions del poeta sobre el continent desconegut: la mesura d'aquest desconeixement, per oposició a les fites precises d'Europa i Espanya, ens aboca a la consideració de la presència del mar com a continent / contingut inabastable, origen de la transformació i del desassossec.

Albert Rossich, *Els dos registres lingüístics de la poesia de Verdaguer*

Des de sempre s'ha observat en la producció poètica de Verdaguer la coexistència d'obres d'una gran ambició retòrica al costat de poesies devotes de pretensions estètiques més humils. Aquesta diversa intenció poètica també es manifesta en la tria de determinades solucions ortogràfiques, que s'alternen en la poesia

verdagueriana a partir de 1874. Així, tenim un registre clàssic, arcaïtzant, amb els plurals amb *-es*, per a les poesies adreçades al lector culte, i un registre tradicional, més acostat a la llengua viva, amb els plurals amb *-as*, per a les composicions adreçades a un públic popular. Quan una obra de devoció popular era incorporada als llibres *majors*, Verdaguer la retocava per adoptar un altre sistema ortogràfic i morfològic: el clàssic. La facilitat amb què els seus poemes *transiten* d'un a l'altre registre demostra la voluntat d'excel·lència amb què Verdaguer concep tots els seus poemes. En tenim un exemple molt aclaridor comparant les diverses versions de la cançó «Lo Noy de la Mare».

Margarida Aritzeta, *Poètica de la ficció en l'obra èpica*

La poètica que regeix l'obra èpica no té sentit si no s'emmarca en el conjunt. En aquesta anàlisi que proposem, però, ens cenyirem tan sols en la descripció dels principis que regeixen la construcció dels textos èpics de *L'Atlàntida* i de *Canigó*, i anirem a buscar-los bàsicament en els mateixos poemes, deixant de banda una multitud d'escrits de l'autor que es podrien tenir en compte o la quantitat ingent d'obra crítica que ha generat la seva lectura. Veurem com Verdaguer articula la seva ficció i quina mena de món narratiu construeix amb el seu discurs.

Josep Massot i Muntaner, *Marià Aguiló, mentor i amic de Jacint Verdaguer*

Aquesta conferència fa una primera síntesi de l'extensa i intensa relació entre Jacint Verdaguer i el bibliotecari, poeta i erudit mallorquí Marià Aguiló i Fuster, iniciada molt d'hora —als Jocs Florals de Barcelona de 1865— i no interrompuda mai, malgrat les vicissituds biogràfiques de Verdaguer que el dugueren a allunyar-se de molts dels seus millors amics. Aguiló estimulà i ajudà Verdaguer de moltes maneres i posà a la seva disposició casa seva; animà Verdaguer perquè recollís poesia popular, adagis i mots poc coneguts i se n'aprofità per a les seves col·leccions i per al diccionari, i el presentà als múltiples amics que el visitaven o als coneguts amb qui coincidia als Jocs Florals. Els contactes entre Aguiló i Verdaguer són molt més importants que els que hi havia hagut entre Verdaguer i Milà i Fontanals, i de molt més gruix que els que hi hagué entre Verdaguer i Collell.

COMUNICACIONS

M. Carme Bernal / M. Àngels Verdaguer, *Del vers al poema, a propòsit de Roser de tot l'any i Flors del Calvari*

Roser de tot l'any i *Flors del Calvari* són dos llibres que, escrits en circumstàncies biogràfiques diferents i amb objectius i intencions particulars en cada cas, van obtenir la consideració favorable del públic i de la crítica, que n'elogiaven la utilitat, la riquesa del contingut i la bellesa poètica. Si del primer se'n destacava el caràcter de dietari religiós, pensaments devots i notes contingudes i serenes, del segon es posava l'accent en l'originalitat formal i conceptual i en el caràcter intimista i d'autopoetització. Es poden relacionar tots dos, a més, amb les tendències literàries de la seva època, perquè Verdaguer va saber assimilar-les sense renunciar a la pròpia idiosincràsia i sense desviar-se de la seva trajectòria poètica.

A partir de l'anàlisi de la forma en tots dos llibres es constata que Verdaguer s'instal·la en la lògica del poema curt, amb un clar predomini de les quartetes. No és que

el poeta descobreixi aquestes formes en la maduresa de la seva escriptura, sinó que les espren com a estrofes aïllades, o en poques unitats, utilitzant tot el mostrari de combinacions possibles. L'estudi de la versificació d'aquests dos llibres porta a considerar que Verdaguer utilitza tota una sèrie de procediments per aconseguir *l'expressivitat, l'eficàcia i la funcionalitat i l'autopoetització*. L'objectiu d'aquesta comunicació és aprofundir en l'anàlisi d'aquests aspectes i veure com l'autor articula un tot unitari temàtic format de petites parts essencials.

Daniel Casals i Martorell, *La recuperació del radioteatre català durant el franquisme: representació del Canigó, de Jacint Verdaguer, a Ràdio Barcelona (1945)*

Pocs dies després de la resolució de la Segona Guerra Mundial (1945), els estudis de Ràdio Barcelona acollien la representació de *Canigó*, de Jacint Verdaguer. Aquest fet passava el 17 de maig de 1945, en plena postguerra i sota una intensa repressió de la llengua i de la cultura catalanes. El context historicopolític que va permetre la tornada del català al radioteatre, amb aquesta emissió i les que la van seguir, es derivava del desenllaç de l'esmentat conflicte bèl·lic internacional. Aquest fet va provocar que el franquisme adoptés alguna tímida obertura amb la finalitat d'evitar l'aïllament internacional.

La idea de representar *Canigó* va ser del director teatral Armand Blanch. La tria de l'obra responia al fet que el 1945 se celebraven els actes del centenari del naixement del poeta de Folgueroles, i el governador civil de Barcelona en presidia el comitè organitzador, cosa que va influir decisivament en l'autorització. El règim no es va oposar a la proposta perquè les autoritats tenien la voluntat d'apropriar-se de la figura verdagueriana.

Aquesta representació del *Canigó* és significativa perquè va ser el primer radioteatre en català que es va emetre, en una de les grans emissores radiofòniques, d'ençà de l'entrada de les tropes feixistes a Barcelona, i perquè va ser prèvia a l'autorització franquista de representació d'obres teatrals en català.

Gabriel Bibiloni / Carles Castellanos / Lluís Marquet, *Algunes consideracions entorn del procés d'elaboració de la llengua catalana, prenent com a referència l'elaboració verdagueriana*

S'assenyalen habitualment dues fites fonamentals en el desenvolupament històric de la llengua literària catalana, en dos moments crucials: l'obra de Ramon Llull en un moment inicial i l'obra de Verdaguer a la Renaixença. En ambdós casos, i per l'acció de les dues personalitats literàries esmentades, la llengua catalana és feta apta per a una expressió rica i precisa, pròpia de les llengües de cultura.

Són dos exemples d'elaboració en la mesura que, en la seva producció personal, aquests dos autors se serveixen d'un instrument lingüístic que millorava sensiblement la llengua parlada (i escrita) de la seva època. Allò que ens sembla important de remarcar és que l'èxit respectiu d'aquestes dues intervencions en la llengua fou degut al fet que van tenir lloc en un context social en què representaven dotar d'un instrument propi un grup lingüístic que tenia segregada la seva expressió culta per una altra llengua (el llatí i l'espanyol —o el francès, o l'italià, segons les àrees—, en els dos moments observats).

En el moment actual de pugna pel ple ús social de la llengua catalana, correspon a la comunitat catalanoparlant dotar-se d'un instrument flexible i prou elaborat per a abastar tots els àmbits de comunicació i d'expressió, i capaç també de competir amb les

grans llengües de la cultura i de la informació. A la nostra manera de veure, una reflexió suficient entorn de l'obra de Verdaguer hauria d'influir de manera sensible en la recuperació dels criteris orientadors del procés d'elaboració.

Isidor Cònsul, «260 duros als pobres d'Andalusia» (Notes sobre Verdaguer i els negocis editorials)

La comunicació parteix del precari panorama editorial del llibre en català durant el darrer terç del XIX. En aquest marc, Verdaguer se'ns presenta, tenint en compte les diverses modalitats d'edició en què van sortir les seves obres, com un autor que va passar per totes les estratègies editorials possibles. Va participar del model d'edició per compte propi, va tenir el mecenatge de la poderosa família López, va publicar sota el patrocini d'entitats civils i religioses, i va signar contractes amb empreses professionals.

Aquesta comunicació presenta les particularitats de l'edició de *Caritat*, llibre que fou un autèntic *best seller*; les de *Santa Eulària* i l'edició definitiva de *Montserrat*, amb unes característiques contractuals si més no singulars, i l'edició d'*Aires del Montseny*, llibre del qual existeix, fins i tot, un full de liquidació de drets. També es dona notícia de costos editorials, tiratges i guanys i pèrdues d'aquestes obres de Verdaguer, i la comunicació es tanca amb una coda referida al darrer tombant de la vida del poeta, quan, personalment, va haver de fer front a la distribució i venda dels seus llibres, i dur-ne una difícil administració.

Joan Cuscó i Clarasó, *Les idees estètiques de la Renaixença i l'obra de Verdaguer* (Milà i Fontanals, Llorens i Barba, Coll i Vehí i Jacint Verdaguer)

La nostra comunicació pretén analitzar les idees estètiques del moviment de la Renaixença a partir dels seus autors més importants, per posar-les en relació amb l'obra poètica i literària de Jacint Verdaguer. Vol ser un espai de trobada i de diàleg entre la filosofia i la poesia amb la finalitat de comprendre millor les arrels (el substrat intel·lectual, filosòfic i conceptual) de la creació artística i de la seva comprensió a l'època de Verdaguer, i la repercussió que això va tenir en figures de les generacions posteriors, entre les quals destaquen Maragall i d'Ors (com a representants més destacats del *Modernisme* i del *Noucentisme*), entre d'altres (per exemple, Torras i Bages).

D'aquesta manera, penetrem en les arrels de la cultura catalana contemporània i establim un vincle entre l'àmbit filosòfic (de les idees estètiques) i l'àmbit poètic (de la creació).

Josep Gallart i Bau, *Els erudits rossellonesos del segle XIX i Jacint Verdaguer. Codis disponibles: estudis, gramàtiques i diccionaris*

Un reduït nombre d'erudits rossellonesos (Pere Puiggarí, Francesc Jaubert de Paçà, Josep Tastú, Joan Mattes, Francesc Cambouliu i Bernat Alart) va posar entre 1824 i 1880, al Rosselló i a França, les bases científiques, històriques i filològiques necessàries per fonamentar una Renaixença catalana al Rosselló germana de la de Barcelona. Els erudits van elaborar estudis de literatura, gramàtiques i diccionaris catalans. L'etapa d'erudició fou seguida, pels volts de 1880, d'una etapa de creació literària i de divulgació a càrrec de la primera generació de la Renaixença al Rosselló. Jacint Verdaguer entrà precisament aleshores en contacte amb el Rosselló i la seva gent

i, després d'escriure *Canigó*, esdevingué, en bona mesura gràcies al treball previ dels erudits de l'etapa anterior, un poeta nacional per als rossellonesos.

Jordi Ginebra, *Sobre la riquesa lèxica de Verdaguer: una primera prospecció quantitativa*

El treball que es presenta en la comunicació és el resultat d'una primera prospecció quantitativa de l'aportació de Verdaguer al lèxic escrit del català contemporani. A partir d'una mostra de les unitats lèxiques recollides al subcorpus literari del Corpus Textual Informatitzat de la Llengua Catalana de l'Institut d'Estudis Catalans, s'ha fet un examen conduent a comprovar quantes i quines d'aquestes unitats estan documentades per primera vegada en una obra de Verdaguer. Per conferir valor comparatiu a l'estudi, també s'ha examinat quantes i quines de les unitats de la mostra estan documentades per primera vegada en altres obres literàries de l'època de Verdaguer.

Jordi Malé, *Humor, ironia i sarcasme. Registres de la prosa verdagueriana*

L'objectiu d'aquesta comunicació és analitzar alguns dels registres emprats per Verdaguer en els seus textos en prosa, principalment a les *Rondalles* (i textos afins) i als articles d'*En defensa pròpia*. Es resseguiran les manifestacions d'humor, ironia i sarcasme en el discurs verdaguerià i se n'estudiaran els mecanismes, principalment els vinculats a determinats usos del llenguatge.

Ignasi Moreta, «Vora la mar»: Romanticisme, autobiografia i retòrica

Com a *peça major*, «Vora la mar» admet successives aproximacions des de diferents angles. La que proposem posa l'accent en el caràcter romàntic del poema, en el seu rerefons autobiogràfic i en el model retòric que denuncia.

L'anàlisi del poema parteix dels tres espais simbòlics del text (platja, mar i cel) i té en compte les interseccions amb obres de creadors com ara Leopardi, Friedrich, Bécquer, Costa i Llobera i Maragall. A partir d'aquesta anàlisi, la comunicació subratlla, en primer lloc, l'actitud romàntica d'un poeta que, des de la terra ferma però davant del mar i del cel, fa un exercici d'introspecció que li serveix per revisar tot el seu passat i per somniar un futur diferent (s'expliquen el *record* i el *somni* com els conceptes fonamentals de la particular *teoria del temps* de Verdaguer). En segon lloc, s'ofereix una contextualització biogràfica que permet llegir el poema com el primer gran senyal d'un gran canvi. Finalment, el poema és vist com una reflexió sobre l'acte de creació poètica: no solament denuncia el caràcter efímer de les seves pròpies realitzacions poètiques, sinó que descobreix la falta de correspondència entre la paraula i la cosa; és un descobriment que pot semblar sorprenent en un escriptor madur, però que no ho és tant si es té en compte el concepte escolàstic de veritat que un eclesiàstic com Verdaguer havia de tenir assumit: la veritat com l'*adequació* amb la realitat. Quan Verdaguer descobreix la suspensió de la credibilitat implícita en el pacte narratiu entre autor i lector, lamenta la descoberta i es fa el propòsit d'escriure amb caràcters eterns, lluny de la fugacitat de les coses terrenes.

Laia Noguera i Clofent, *Els idil·lis de Verdaguer: mística, bucolisme i cançó popular*

Els idil·lis d'*Idil·lis i cants místics* poden ser entesos com una fusió de poesia popular, literatura mística i bucolisme: una evolució genèrica fruit de l'elaboració intertextual que reuneix recursos formals i temàtics de tradicions diferents. Recreació literària més que relat d'experiència personal, són voluntàriament propers a una pregària cantada que exalta el dolç sofriment, o el goig torturat, de l'ànima encallada en el món de fang que és conscient del seu lligam essencial amb el món del cel, real i perfecte. En última instància, una forma de proselitisme, de compartir una concepció de l'home i de l'univers com a creacions supeditades a una figura divina que és amor fascinant i redempció pacient.

Els idil·lis es poden considerar a dins d'una tradició que entronca amb el *Càntic dels càntics*, l'obra de Teòcrit, el *Llibre d'amic e d'amat* i la poesia de sant Joan de la Creu i santa Teresa de Jesús. Tanmateix, formalment són deutors, sobretot, de la poesia popular catalana: el diàleg, la repetició, l'ús dels temps verbals, la tria lèxica, els finals bruscós, les tornades, el contrast, la morfologia, la mètrica... Així, els idil·lis poden ser entesos més com una recreació de la poesia popular que no pas estrictament com un producte d'un misticisme teològicament dens.

Maria Pilar Perea, *Aproximació a la morfologia flexiva en l'obra de Jacint Verdaguer*

L'objectiu d'aquest treball és destriar, en l'obra verdagueriana, els paradigmes flectius de les classes nominals relatives a les formes de l'article definit (el contrast entre *lo* / *el*), dels demostratius (l'establiment d'un sistema binari o d'un sistema ternari) i dels possessius (els possessius àtons *versus* els possessius tòncics). S'estudiaran també les realitzacions dels clítics pronominals i es presentaran els trets més rellevants de la flexió verbal, en particular, les desinències de les formes de present de subjuntiu i l'increment que apareix en els verbs incoatius de la tercera conjugació.

La descripció, que pretén de ser contrastiva entre prosa i poesia —basada en les primeres edicions—, se centrarà, pel que fa a l'obra poètica, en *L'Atlàntida* i, pel que fa a l'obra en prosa, en el recull d'articles que integren *En defensa pròpia*. De manera complementària, i per tenir més elements de judici, en l'àmbit de la prosa, es contrastaran els resultats obtinguts amb les dades de tipus morfològic que apareixen en els volums de l'*Epistolari de Jacint Verdaguer*, editat per Josep Maria de Casacuberta i per Joan Torrent i Fàbregas (Barcelona: Barcino, 1959-1993).

Ramon Pinyol / Pere Quer, *Les aportacions de Verdaguer a la llengua literària segons els seus coetanis*

Verdaguer, en una reflexió molt primerenca, constata que la llengua literària que ha rebut per tradició és pobra i castellanitzada. El poeta, doncs, va maldar per fer-se una llengua pròpia i va anar a beure, especialment, de les fonts populars. Les primeres valoracions sobre la llengua verdagueriana, les dels secretaris dels Jocs Florals, tot i la imprecisió i brevetat en què són formulades, ja permeten de veure que estem davant d'una llengua diferent de l'habitual. La llengua de *L'Atlàntida*, que sorprèn sobretot pel seu lèxic, és encara considerada *rústica*, una apreciació que els crítics literaris aniran matisant a mesura que l'escriptor de Folgueroles anirà conreant altres àmbits poètics. A partir de *Canigó*, la crítica afirmarà que Verdaguer ha construït la llengua literària catalana que es necessitava. Els modernistes, per la seva banda, arrodoniran aquesta apreciació amb l'interès per la prosa i establiran els valors de la llengua de Verdaguer en una formulació duradora que ha arribar fins avui.

Joan Requesens i Piquer, *El mot «zumzada» en l'obra de Jacint Verdaguer*

Arran d'una crítica impresa, de 1889, que atribuïa a Jacint Verdaguer la invenció del mot «zumzada», aquesta comunicació estudia la defensa popular del seu origen que en féu el poeta, i com esdevingué un mot literari per obra d'ell. Amb el repàs de les seves obres i l'enriquiment semàntic de què el dotà, es fa evident avui, davant dels diccionaris de la nostra llengua, que ell és al darrere de l'ús i del sentit contemporani d'aquesta paraula i de les restants de la mateixa família lèxica. També s'estudia breument la seva fonètica, l'ortografia i la pervivència posterior en textos literaris.

Joan Requesens i Piquer, *Les dedicatòries de Jacint Verdaguer a Marià Aguiló*

Aquesta comunicació completa un primer treball de recerca fet per Jordi Rubió i Balaguer ara fa 80 anys. Aporta totes les dedicatòries que en llibres seus Verdaguer adreçà a Marià Aguiló, conservats avui a la Biblioteca de Catalunya. L'edició d'aquests menudíssims textos és acompanyada d'una breu presentació i comentari.

Rafael Roca Ricart, *La commemoració del centenari del naixement de Jacint Verdaguer a València (1945)*

L'any 1945, en ple franquisme, diverses publicacions de la ciutat de València commemoraren, amb l'edició de diversos articles, el primer centenari del naixement del poeta català Jacint Verdaguer. Tot i tractar-se d'una celebració discreta, no deixa de tindre la seua importància que determinats periòdics —com ara *Levante* i *Las Provincias*— en publicaren escrits de record i d'homenatge.

Especialment significatiu resulta que des de la Facultat de Filosofia i Lletres de la Universitat de València s'impulsara l'edició d'un número especial de la revista *Mediterráneo. Guión de literatura*, que recollia un bon nombre de poesies i d'estudis, en castellà i català, dedicats «a Jacinto Verdaguer, en el primer centenario de su nacimiento (1845-1945)».

El repàs al conjunt d'aquesta documentació commemorativa permet comprovar fins a quin punt el record de Verdaguer i de la seua obra es mantenia viu a la ciutat de València en una data tan avançada com 1945. A més, podem veure l'èmfasi que alguns estudiosos donaven al model de llengua de Verdaguer. I a través de les cites, a quins textos i obres verdaguerianes concedien una major representativitat i importància.

Finalment, el conjunt de documents, poemes i estudis publicats a propòsit del centenari del naixement de Verdaguer també ens permet copsar quin fou el pes i la consideració que, en 1945 i des de València, alguns dels grans intel·lectuals de la cultura catalana atorgaren a l'obra verdagueriana.

Jaume Vellvehí i Altimira, *La relació de Jacint Verdaguer i Terenci Thos i Codina. Dues cartes inèdites de Verdaguer*

És coneguda la relació de mossèn Cinto amb el mataroní Terenci Thos, especialment a través de la seva comunicació epistolar, de la qual se'n coneixen quatre cartes. A partir de l'estudi de la figura del mataroní s'ha pogut aprofundir en el coneixement d'aquesta relació, alhora que s'ha enriquit la documentació verdagueriana amb l'aparició de dues cartes inèdites de Verdaguer a Terenci Thos, entre la

documentació d'aquest que conserva la família Thos-Messaguer. El motiu que generà ambdues lletres fou la publicació de dues obres de Thos, *Les cobles a les Santes* (1883) i la traducció del *Tractat de la imitació de Crist* (1894). L'objectiu d'aquesta comunicació és donar a conèixer aquests dos documents inèdits, tot aprofundint en el coneixement de la relació d'ambdós personatges.

Mossèn Cinto, ja de bon principi, va quedar fortament impressionat del treball del mataroní i va elogiar el seu llenguatge, justament un dels mèrits que van reconèixer-li els crítics contemporanis. Les rondalles de Thos també li desvetllaren l'interès per la rondallística.

Pep Vila, «Vora la mar» (1884) i «Els dos campanars» (1934): dos poemes de J. Verdaguer traduïts al francès

Aquesta comunicació transcriu i comenta els matisos i el context de traducció de les versions franceses dels poemes de Verdaguer «Vora la mar» (publicada en edició bilingüe a la *Revue du Monde Latin* el desembre de 1884, segurament traduïda per Paul Mariéton) i «Los dos campanars» (versionada el 1934 per Louise Scola-Rougier en una obra de Charles Vassal-Reig anomenada *Verdaguer et le Roussillon [Souvenirs de trentenaire] 1904-1934*).

ABSTRACTS

LECTURES AND PRESENTATIONS

Joan Veny i Clar, *Language and territory in the work of Verdaguer*

Various aspects related to the reflection of territory in the language of Verdaguer are analysed, focusing on lexical elements. His passion for gathering up words, first from his native Osona and then from other areas, especially the Pyrenees, even as he emerges as a forerunner of dialectic studies, becomes part and parcel of Verdaguer's literary agenda. While avoiding strictly local terms, Verdaguer carefully selected the dialectic forms used in his works, a typology of which is put forward in this study. Verdaguer's model of language is based on spoken Catalan in rural areas removed from outside influences, tempered by his own discerning taste and enhanced by precedents in written tradition.

Pere Ramírez Molas, *Rhythmic structures in Verdaguer's prose*

Approaches to research in rhythmic structures in prose may be based on variations in phonic, lexical or syntactic elements, forming discursive segments that either stand alone or occur in expositive periods. Studies may deal with: a) non-prosaic metrical elements, b) vowel-intensity alternation in phonic cadence, especially at the end of a period or its components (clausal rhythm), c) phenomena relating to quantitative or semantic progression in accumulative discourse (the law of increase), and d) periods made up of parallel syntactic structures (isocolon). There are, of course, many other possible focuses of research, which might include the initial features of periods, hierarchy and ordering function of pauses, discursive variation in stress by way of exclamation, interrogation, isolated or in series, and so on. A complete examination of rhythm in Verdaguer's prose would require a fuller range of criteria and a more laborious research method than used in this study. Hopefully, others will take up the song, *con miglior plectro*.

Amadeu Viana, *Water and the incomprehensible. Argumentation and rhetoric in L'Atlàntida*

Pragmatic research may shed new light on the discourse and argumentation underlying Verdaguerian literature. In this study, enquiry into toponymic and geographic (deictic) perspectives in *L'Atlàntida* provides insight into the poet's discursive assessments and suppositions regarding the unknown continent. It is the measure of the unknown, in contrast to the precisely defined boundaries of Europe and Spain, which suggests the presence of the sea as continent / unattainable content, and origin of disquiet and transformation.

Albert Rossich, *The two registers of language in Verdaguer's poetry*

It has long been noted that the soaring rhetoric of Verdaguer's most ambitious poems has always dwelt alongside his more aesthetically humble religious poetry. This diversity in poetic intent is also revealed in certain spelling choices, alternating in Verdaguer's poetry from 1874 onward. Thus we find in the more classic, archaic register plural forms with *-es* in poems appealing to the more cultivated reader, and in a

traditional register, closer to the vernacular, plurals featuring *-as* in works aimed at a broader audience. When a more popular poem was anthologised into a major work, Verdaguer revised it with a view to classic spelling and morphology. The ease with which his poems *shift* register bears witness to the standard of excellence that Verdaguer sets for himself in all his poems. A striking example can be found in comparing the various versions of the song «Lo Noy de la Mare».

Margarida Aritzeta, *The poetics of fiction in the epic works*

The poetics of Verdaguer's epics becomes clear in the context of the whole of his works. This study focuses on describing the principles at work in the construction of the epic texts *L'Atlàntida* and *Canigó*, to be found essentially in the poems themselves, apart from the author's numerous writings that could be taken into account as well, along with the vast critical commentary arising from Verdaguer's works. We will see how Verdaguer articulated his fiction and the nature of the narrative world he constructs with his discourse.

Josep Massot i Muntaner, *Marià Aguiló, mentor and friend to Jacint Verdaguer*

This lecture presents a synthesis of the long and close relationship between Jacint Verdaguer and the Mallorcan librarian, scholar and poet Marià Aguiló i Fuster. Their friendship began early on – with the Jocs Florals in Barcelona in 1865 – and was never severed, despite the circumstances of Verdaguer's later life that led to his estrangement with many of his best friends. Aguiló encouraged and helped Verdaguer in many ways, opening his home to him, giving him support in gathering up popular poetry, adages and little known words to be used in his collections and dictionary, and introducing him to numerous friends who visited and met with him at the Jocs Florals. The relationship between Aguiló and Verdaguer is of much greater import than that between Verdaguer and Milà i Fontanals, and much deeper than the one between Verdaguer and Collell.

PAPERS

M. Carme Bernal / M. Àngels Verdaguer, *From verse to poem. Roser de tot l'any and Flors del Calvari*

Roser de tot l'any and *Flors del Calvari* are two books which, written in very different circumstances and with an aim and intent peculiar to each, won the acclaim of readers and critics who praised their utility, wealth of content and poetic beauty. While the former was a religious diary rich in pious thoughts and serene reflection, the latter bore the stamp of formal and conceptual originality, intimacy and the poetics of self. Moreover, both are linked to the literary trends of the period, from which Verdaguer drew without sacrificing his own idiosyncrasy even as he steered the steady course of his own poetic career.

Analysing the form of both books, we see how Verdaguer makes use of the short poem, predominantly the quatrain. Not that he discovers this form in his maturity as a writer, but rather, he makes the most of it using stanzas that are either isolated or limited in number, deploying a wide range of possible combinations. An examination of the versification in these books shows how Verdaguer uses various techniques to achieve

expressiveness, efficiency, functionality and self-poetics. The aim of this paper is to achieve a deeper understanding of these aspects and see how the author articulates a thematic whole made up of essential smaller parts.

Daniel Casals i Martorell, *The comeback of radio theatre in Catalan during Francoism: performing Verdaguer's Canigó on Radio Barcelona (1945)*

Only a few days after the end of World War II (1945), Radio Barcelona studios agreed to perform Jacint Verdaguer's *Canigó*. It was 17 May 1945, in the aftermath of the Spanish Civil War, when Catalan language and culture were the object of severe repression. The political and historical context giving rise to the return of Catalan radio theatre with this broadcast and those following was, as it happens, the end of the global conflict, resulting in Francoism's timid move toward tolerance to avoid international ostracism.

The idea of performing *Canigó* came from theatre director Armand Blanch, coinciding with the celebration in 1945 of the hundredth anniversary of Verdaguer's birth, and Franco's civil governor in Barcelona presided the organising committee, assuring authorisation of the performance. The regime agreed, anxious to appropriate the figure of Verdaguer.

This performance of *Canigó* is significant because it was the first radio theatre broadcast in Catalan on a major radio station since fascist troops had marched into Barcelona, and because it preceded Francoist authorisation of theatre performances in Catalan.

Gabriel Bibiloni / Carles Castellanos / Lluís Marquet, *Considerations on the development of the Catalan language in connection with Verdaguer's usage*

Two landmarks are often cited in the historical development of Catalan literary language, and at two crucial moments: the work of Ramon Llull in the initial period and the work of Verdaguer during the *Renaixença*. In both cases, resulting from their work, Catalan is endowed with rich and precise expression vital to languages of written culture.

Development is exemplified in these writers because in their personal literary production both make use of a language that they enrich as a spoken (and written) instrument of their day. It seems particularly noteworthy to us that the respective success of both was due to the fact that they took place in a social context where they sought to endow a linguistic community with the vernacular, which had been sequestered from written culture by other languages in Catalan-speaking territories (Latin, Spanish, French or Italian).

In the current struggle to ensure the use of Catalan at all levels in Catalan society, Catalan must prove a sufficiently flexible and versatile instrument capable of reaching all spheres of communication and expression and meet the challenge of competing with the major languages of culture and information. In our view, reflection on Verdaguer's work should impact positively on the recovery of guidelines for further development.

Isidor Cònsul, *'Two hundred sixty duros for the poor in Andalusia' (Notes on Verdaguer and the publishing business)*

The point of departure of this paper is the precarious situation of publishers in Catalan during the last third of the nineteenth century. In this context, Verdaguer, given the various forms of publication of his works, is seen as an author who availed of every possible publishing stratagem. Not only did he self-publish, then find himself a patron in the powerful López family, but he also published under the sponsorship of civil and religious organisations and signed contracts with professional publishers as well.

This paper focuses on the peculiarities of the publishing of *Caritat*, which became a genuine bestseller, *Santa Eulària* and the final edition of *Montserrat*, with their unusual contractual features, and the publication of *Aires del Montseny*, for which the royalties settlement has been preserved. There are also details about publishing costs, number of copies printed and earnings and losses in connection with these works. The paper ends with a word about the poet's final turn of events, when he had to handle the toilsome management, sale and distribution of his books himself.

Joan Cuscó i Clarasó, *The aesthetic ideas of the Renaixença and the works of Verdaguer (Milà i Fontanals, Llorens i Barba, Coll i Vehí and Jacint Verdaguer)*

This paper seeks to analyse the aesthetic ideas of the *Renaixença* movement through its major authors, whose poetic and literary works are seen in relation to Verdaguer's. By foregrounding philosophy and poetry we aim to grasp more firmly the roots (the intellectual, philosophic and conceptual underpinnings) of artistic creation, how it was understood in Verdaguer's time, and its repercussions on subsequent generations, including notable figures such as Maragall and d'Ors (major representatives of *Modernisme* and *Noucentisme*) and others (for instance, Torras i Bages).

In this way, we delve into the roots of contemporary Catalan culture, establishing a link between the spheres of philosophy (aesthetic ideas) and poetry (creativity).

Josep Gallart i Bau, *Roussillon scholars of the nineteenth century and Jacint Verdaguer. Available codes: studies, grammars and dictionaries*

From 1824 to 1880 a small number of scholars from Roussillon (Pere Puiggarí, Francesc Jaubert de Paça, Josep Tastú, Joan Mattes, Francesc Cambouliu and Bernat Alart) paved the way in science, history and philology toward a Catalan *Renaixença* in Roussillon akin to Barcelona's. These scholars produced literary studies, grammars and dictionaries in Catalan. Around 1880 this period was followed by a period of literary creation and publishing indebted to the first generation of Roussillon's *Renaixença*. Jacint Verdaguer comes into contact with Roussillon and its people, and after writing *Canigó*, becomes a poet of national repute in Roussillon thanks in large part to the scholarly efforts preceding him.

Jordi Ginebra, *On the wealth of lexicon in Verdaguer: an initial quantitative approach*

The work in this paper is the result of an initial quantitative assessment of Verdaguer's contribution to contemporary Catalan's written lexicon. A sample of lexical items drawn from the literary subcorpus of the *Corpus Textual Informatitzat de la Llengua Catalana de l'Institut d'Estudis Catalans*, was examined to ascertain how many and precisely which of these items are documented for the first time in a work of

Verdaguer's. To ensure comparative value to this study, the items in the sample are also examined with a view to first-documented appearances in other literary works during Verdaguer's period.

Jordi Malé, *Humour, irony and sarcasm. Register in Verdaguerian prose*

The aim of this paper is to analyse a number of registers used by Verdaguer in his prose texts, particularly the *Rondalles* (and similar texts) and his articles collected in *En defensa pròpia*. Instances of humour, irony and sarcasm in Verdaguerian discourse will be taken up and their mechanisms examined, particularly those linked to certain language usages.

Ignasi Moreta, «Vora la mar»: Romanticism, autobiography and rhetoric

The major poem «Vora la mar» can be approached in a number of ways. Ours highlights the Romantic character of the poem both in its autobiographic background and the rhetorical model it rejects. Our analysis stems from three symbolic textual elements (shore, sea and sky) and draws from intersecting aspects with works by others such as Leopardi, Friedrich, Bécquer, Costa i Llobera and Maragall. Thus the paper lays stress, first, on the Romantic attitude of a poet who, standing on the land but looking out at the sea and sky, experiences an introspective moment serving to revise his entire past in order to dream a different future, (*memory* and *dream* are explained as basic concepts in the particular *theory of time* in Verdaguer). Secondly, biographical contextualisation enables us to read the poem as the first outstanding sign of an outstanding change. Finally, the poem is seen as a reflection on the act of poetic creation, rejecting not only the short-lived character of his own poetic products, but also discovering the rift between word and thing – discovery which may seem surprising in a mature writer, but not so surprising if we take into account the scholastic concept of truth with which a clergyman like Verdaguer must come to terms: truth *accommodated* to reality. When Verdaguer discovers the suspension of belief implicit in the narrative pact between author and reader, he regrets the discovery, seeking to write in terms of eternity, far-removed from the transience of things terrestrial.

Laia Noguera i Clofent, *Idylls of Verdaguer: the mystic, the bucolic and folk song*

The idylls in *Idil·lis i cants místics* may be understood as a blending of popular poetry, mystic literature and the bucolic – a generic development resulting from intertextual authoring that brings together formal and thematic elements from different traditions. Literary recreation more than account of personal experience, they expressly resemble prayer that is sung, exalting sweet suffering or the tormented joy of the soul stranded in a world of clay, conscious of its essential link with the real and perfect world of the heavens. It is, in the final instance, a form of proselytism, seeking to share a conception of humankind and the universe as creations subordinate to a divine figure embodying the fascination of love and patient redemption.

The idylls can be understood as part of a tradition connected with *The Song of Songs*, the work of Theocritus, Lull's *Llibre d'amic e d'amat* and the poetry of St. John of the Cross and Santa Teresa de Jesús. Still, they are formally indebted to popular Catalan poetry: dialogue, repetition, use of tenses, diction, abrupt endings, refrains, contrasts, morphology, metrics and others. Thus the idylls can be construed more as a recreation of popular poetry than strictly the product of a theologically dense mysticism.

Maria Pilar Perea, *An approach to inflected morphology in the work of Jacint Verdaguer*

The aim of this paper is to shed light on Verdaguer's use of inflective paradigms of nouns as they relate to forms of the definite article (*lo* vs. *el*), demonstratives (binary vs. ternary) and possessives (atonic vs. tonic). We will also examine instances of pronominal unstress as well as the prevalent characteristics of verbal flexion and, in particular, desinences in the present subjunctive and lengthening of inceptive verbs of the third conjugation.

This descriptive approach contrasts Verdaguer's poetry and prose – based on first editions – and focuses on *L'Atlàntida* for the former and on the series of articles composing *En defensa pròpia* for the latter. In addition, with a view to broadening our study where prose is concerned, we will contrast results obtained from morphological data drawn from the volumes entitled *Epistolari de Jacint Verdaguer*, edited by Josep Maria de Casacuberta and Joan Torrent i Fàbregas (Barcelona: Barcino, 1959-1993).

Ramon Pinyol / Pere Quer, *Verdaguer's contributions to literary language according to his contemporaries*

Verdaguer, in one of his earlier reflections, remarks how the literary language handed down to him was threadbare and much Hispanicised. He therefore sought to forge a renewed language based, above all, in the treasure-trove of vernacular usage. The first assessments of Verdaguer's language, found in the verdicts of the Jocs Florals, though sketchy and brief, confirm its extraordinary nature. The language of *L'Atlàntida*, particularly striking for its lexicon, was still regarded as *rustic*, while in time literary critics would enlarge upon this as Verdaguer cultivated other types of poetry as well. With *Canigó*, critical acclaim would credit Verdaguer with having fashioned the literary language Catalan sought. The *modernistes*, in turn, with their interest in Verdaguer's prose, underscore and reformulate this appraisal which stands to this day.

Joan Requesens i Piquer, *The word «zumzada» in the work of Jacint Verdaguer*

In the light of an article published in 1889 crediting Jacint Verdaguer with inventing the word «zumzada», this paper examines the word's popular origin as Verdaguer contends and how it acquired literary stature in his work. With the semantic breadth it takes on in Verdaguer, it becomes clear from the dictionary entries that Verdaguer is behind today's meaning and use of this word and its derivatives. Its phonetics, spelling and subsequent continuance in literary texts are briefly examined as well.

Joan Requesens i Piquer, *Jacint Verdaguer's dedications to Marià Aguiló*

This paper completes an earlier research paper written by Jordi Rubió i Balaguer eighty years ago. It includes all of his book dedications to Marià Aguiló preserved at the Biblioteca de Catalunya. A brief introduction and commentary on these bantam texts are included.

Rafael Roca Ricart, *The commemoration in Valencia of the hundredth anniversary of Jacint Verdaguer's birth (1945)*

In 1945, in the heyday of Francoism, a number of articles appeared in various publications in the city of Valencia to commemorate the hundredth anniversary of the birth of Catalan poet Jacint Verdaguer. Though the voices were discreet, the fact remains that certain newspapers such as *Levante* and *Las Provincias* ran articles paying homage and respect to the poet.

Particularly noteworthy was the special issue of the review *Mediterráneo: Guión de literatura* published by the Facultat de Filosofia i Lletres, Universitat de València, compiling several poems and articles in Spanish and Catalan with the following dedication: «a Jacinto Verdaguer, en el primer centenario de su nacimiento (1845-1945)».

An overview of this commemorative material allows us to see how vigorous was the memory of Verdaguer and his works in the city of Valencia as late as 1945. Moreover, we see the importance numerous scholars attached to Verdaguer's language as a model and, through the fragments cited, the texts and works they held to be most relevant.

Finally, the ensemble of documents, poems and articles published for this hundredth anniversary provides insight into the assessment of Verdaguer's work by some of the leading intellectual figures in Valencia in 1945.

Jaume Vellvehí i Altimira, *The relationship between Jacint Verdaguer and Terenci Thos i Codina. Two unpublished Verdaguer letters*

We know about the relationship between Verdaguer and Terenci Thos, from Mataró, largely through their correspondence, of which four letters are known. By focusing our study on Terenci Thos we have learned more about their relationship and at the same time two unpublished letters written by Verdaguer to Terenci Thos, preserved by the Thos-Messaguer family, now stand as part of the Verdaguerian legacy. Both letters were prompted by two works that Thos published, *Les cobles a les Santes* (1883) and the translation of *Tractat de la imitació de Crist* (1894). The aim of this paper is to make these letters known to a wider audience and shed further light on the relationship between Verdaguer and Thos.

Verdaguer was favourably impressed by Thos's work from the outset and praised him for his use of language alongside other contemporaneous critics. Thos's folk tales sparked Verdaguer's interest in the genre.

Pep Vila, «Vora la mar» (1884) and «Els dos campanars» (1934): two poems by J. Verdaguer translated into French

This paper transcribes and comments on the nuances and translational context of French versions of Verdaguer's «Vora la mar» (published bilingually in the *Revue du Monde Latin* in December 1884, most likely translated by Paul Mariéton) and «Los dos campanars» (in a 1934 version by Louise Scola-Rougier published in Charles Vassal-Reig's *Verdaguer et le Roussillon [Souvenirs de trentenaire] 1904-1934*).